
اجرای احکام کیفری

به ضمیمه‌ی
مباحث و مقررات مربوط به دیات

عارفہ مدنی کومانی
قاضی دادگستری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

مدنی کرمانی، عارفه، ۱۳۳۰ -
اجرای احکام کیفری / نگارش عارفه مدنی کرمانی. (تهران): مجمع علمی
و فرهنگی مجد

ISBN 964-6153-46-1:

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
۱- قانون کیفری ایران. ۲- حقوق جزا (فقه). ۳- آیین دادرسی جزایی ایران.
ج. عنوان: حدود، قصاص، دیات و تعزیرات.
KMH۳۷۹۴/۳/۱۵۲
۳۴۵/۵۵

ب ۱۳۷۸

۲۱۶۷۶ - ۷۸ م

کتابخانه ملی ایران

اجرای احکام کیفری

مؤلف: عارفه مدنی کرمانی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۸۵ تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر به «مجد» است.

دفتر مرکزی:

ابتدای خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۲۲۱

تلفن و دورنگار: ۰۳۴-۶۶۴۹۵-۹۴۲۲-۶۶۴۰۶۶۶۳۳۸۶

تابک ۱-۶۶۴۰۶۱۵۳-۲۶

ISBN: 964-6153-46-1

نمایشگاه دائمی کتابهای حقوقی و قانون «مجد»

خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۱۰، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

www.majdlaw.com

E-mail: majd@majdlaw.com

برای شرکت در کلاسهای کارشناسی ارشد پیام نور و آمادگی برای آزمون کارشناسی ارشد
(سراسری و آزاد) با دپارتمان آموزش «مجد» تماس حاصل فرمایید.

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار.....
۱۵	فصل اول - تاریخچه تحولات جزائی.....
۱۵	مقدمه.....
۱۶	تفاوت سیاست کیفری و سیاست جنایی.....
۱۶	مفهوم سیاست جنایی و تاریخچه سیاست جنایی.....
۱۹	بخش اول - سیر تحول سیاست جنایی.....
۲۲	بخش دوم - سازمانهای بین المللی در رابطه با سیاست کیفری.....
۲۷	بخش سوم - منابع سیاست کیفری ایران.....
۲۷	الف - قانون اساسی.....
۲۸	ب - قوانین عادی جزائی.....
۲۸	ج - قانون آیین دادرسی کیفری.....
۳۰	فصل دوم - مجازاتها و انواع آن.....
۳۰	مقدمه.....
۳۰	مبحث اول - خصایص عمومی مجازاتها.....
۳۰	بند اول - قانونی بودن مجازاتها.....
۳۰	بند دوم - اصل تساوی مجازاتها.....
۳۳	بند سوم - شخصی بودن مجازات.....
۳۴	مبحث دوم - ماهیت مجازاتها.....
۳۵	مبحث سوم - اهداف مجازات.....
۳۶	بخش اول - قصاص.....
۳۷	مبحث اول - معنا و مبنای فقهی حکم قصاص.....
۳۷	مبنای حکم قصاص.....
۳۷	الف - آیه ۱۷۹ از سوره بقره.....
۳۷	ب - آیه ۱۷۸ از سوره بقره.....
۳۷	ج - آیه ۴۵ از سوره مائده.....
۳۸	مبحث دوم - انواع قصاص.....
۳۸	بند اول - قصاص نفس.....
۳۸	الف - شرایط اجراء حکم قصاص.....
۳۹	ب - موجبات سقوط اجرای حکم قصاص.....
۳۹	ج - موانع اجرای حکم قصاص.....
۴۰	د - کیفیت اجرای حکم قصاص.....

۴۱
۴۱	هـ- اشخاصی که حکم قصاص را مجری می‌دارند.....
۴۲	و- حذف فیزیکی بزهکار یا مجازات اعدام.....
۴۴	دلایل موافقان اعدام.....
۴۴	دلایل مخالفان مجازات اعدام.....
۴۶	ز- موارد مجازات اعدام پیش‌بینی شده در قوانین جمهوری اسلامی ایران.....
۴۷
۴۸	مبحث اول - شرایط اجرا.....
۵۰	مبحث دوم - تشریفات اجرا.....
۵۲	مبحث سوم - نحوه اجرا.....
۵۳	بند اول - نحوه اجرای حکم اعدام و قصاص.....
۵۳	بند دوم - قصاص عضو.....
۵۴	الف - شرایط اجرای قصاص عضو.....
۵۵	ب - کیفیت اجرای مجازات قصاص.....
۵۵	ج - موانع اجرای مجازات قصاص.....
۵۵	د - نحوه اجرای احکامی که مستلزم قطع عضو است.....
۵۵	بخش دوم - حدود.....
۵۵	بند اول - اجرای مجازات حدود.....
۵۶	الف - مقررات تکرار جرم در حدود.....
۵۶	ب - کیفیت اجرای حد.....
۵۶	بند دوم - موانع اجرای حکم حد.....
۵۶	بند سوم - سقوط حکم رجم.....
۵۷	بند چهارم - حد محاربه فی الارض.....
۵۷	بند پنجم - مصلوب کردن مفسد و محارب.....
۵۷	بند ششم - تشریفات خاص اجرای حکم رجم.....
۵۸	بند هفتم - تشریفات خاص اجرای حکم صلب.....
۵۸	بخش سوم - دیات.....
۵۸	مبحث اول - دیه.....
۵۸	بند اول - اجرای مجازات دیه.....
۵۹	بند دوم - موارد تعلق دیه.....
۵۹	بند سوم - خصوصیت دیه.....
۶۰	بند چهارم - میزان دیه قتل نفس یک مرد مسلمان.....
۶۱	بند پنجم - مهلت پرداخت دیه.....
۶۱	بند ششم - اختیار تعیین نوع دیه.....
۶۲	بند هفتم - چگونگی پرداخت دیه.....
۶۳	بند هشتم - استمهال جهت پرداخت دیه.....
۶۳	بند نهم - تقسیط دیه.....
۶۳	بند دهم - اعسار از پرداخت دیه.....

۶۴	بند یازدهم - امتناع محکوم علیه از پرداخت دیه
۶۵	بند دوازدهم امتناع شاکی یا اولیای دم از دریافت دیه
۶۵	بند سیزدهم - پرداخت دیه از ناحیه فرد حقیقی یا حقوقی غیر از محکوم علیه
۶۵	بند چهاردهم - پرداخت دیه از بیت‌المال
۶۶	بند پانزدهم - ضرر و زیان و دیه
۶۹	بند شانزدهم - نحوه مطالبه دیه
۷۰	بند هفدهم - موضوعیت نداشتن شتر و دینار
۷۰	بند هیجدهم - چگونگی محاسبه ثلث دیه زن
۷۱	بند نوزدهم - دیه جرح اعضای داخلی بدن انسان
۷۱	بند بیستم - عاقله
۷۱	الف - عاقله کیست؟
۷۲	ب - جرایمی که دیه آن به عهده عاقله است
۷۲	ج - حدود مسؤلیت عاقله
۷۲	د - اخذ تأمین از عاقله
۷۲	ه - دعوت از عاقله
۷۳	و - آیا عاقله را می‌توان طبق قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی تا اثبات اضرار بازداشت کرد؟
۷۳	مبحث دوم - ارش
۷۴	میزان ارش
۷۴	آیا میزان ارش جنایت وارده بر زن پس از رسیدن به ثلث نصف می‌شود؟
۷۴	مبحث سوم - نظریه‌ها و بخشنامه‌های صادره در خصوص دیات
۷۶	دلیل اول - روایات، که چند دسته‌اند
۷۷	دلیل دوم - کلمات اصحاب
۷۸	دلیل سوم - بایک تالی فاسد
۷۸	نظریه
۸۰	مبحث چهارم - میزان دیه
۸۵	بند اول - دیه اعضای بدن
۸۵	بند دوم - دیه جراحت
۸۷	الف - دیه جراحت سر و صورت
۸۷	ب - دیه جراحتی که به درون انسان وارد می‌شود
۸۸	ج - دیه جراحتی که باعث تغییر رنگ پوست یا تورم می‌شود
۸۸	د - ۱ - دیه شکستگی دنده سینه
۸۹	۲ - دیه شکستگی استخوان کف دست
۸۹	۳ - دیه شکستگی فک
۸۹	چگونگی محاسبه قیمت دیه
۸۹	بخش چهارم - مجازات‌های تعزیری
۹۲	

۹۲	مبحث اول - حبس و زندان
۹۲	گفتار اول - حبس و اهمیت آن
۹۳	گفتار دوم - حبسهای پیش‌بینی شده در قانون
۹۴	گفتار سوم - زندان
۹۴	بند اول - تعریف زندان
۹۴	بند دوم - تعریف بازداشتگاه
۹۵	بند سوم - تقسیم بندی زندان‌ها
۹۵	۱ - زندان بسته
۹۵	۲ - زندان نیمه باز
۹۵	۳ - زندان باز
۹۶	۴ - مجتمع حرفه آموزشی و کار درمانی (اردوگاه)
۹۶	بند چهارم - واحدهای مختلف زندان
۹۶	الف - واحد پذیرش
۹۶	ب - واحد تشخیص
۹۷	ج - شورای طبقه بندی
۹۷	۱ - مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی
۹۷	۲ - ادارات و مراقبت بعد از خروج
۹۸	ب - مرکز تحقیقات و مطالعات جرم‌شناسی
۹۸	بند پنجم - مقررات مربوط به آزادی زندانی
۹۹	سازمان اجرای احکام کیفری
۱۰۰	نمونه برگ بازداشت
۱۰۱	برگ اعلام محکومیت غیر قطعی
۱۰۲	نامه اعلام محکومیت قطعی کیفری
۱۰۳	ب - نمونه نامه آزادی از زندان
۱۰۳	بند ششم - حبس و جنون
۱۰۴	بند هفتم - حبس و بیماری
۱۰۴	مبحث دوم - شلاق
۱۰۵	نقدی بر اجرای مجازات شلاق
۱۰۶	نحوه اجرای حکم شلاق
۱۰۷	مبحث سوم - جزای نقدی
۱۰۷	بند اول - ماهیت جزای نقدی
۱۰۷	بند دوم - انواع جزای نقدی
۱۰۷	الف - جزای نقدی ثابت
۱۰۹	ب - جزای نقدی نسبی
۱۰۹	بند سوم - تقسیط جزای نقدی
۱۰۹	بند چهارم - میزان نقدی بدل از حبس

۱۱۰	بند پنجم - محاسن کیفر جزای نقدی
۱۱۱	نحوه اجرای محکومیت‌های مالی
۱۱۱	قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب آبانماه ۷۷
۱۱۵	مبحث چهارم - مجازاتهای بازدارنده
۱۱۵	گفتار اول - توضیحی درباره مجازاتهای بازدارنده
۱۱۵	بند اول - تعریف مجازاتهای بازدارنده
۱۱۵	بند دوم - نقدی بر مجازاتهای بازدارنده
۱۱۵	بند سوم - رأی وحدت رویه شماره ۵۹۰ - ۷۲/۱۱/۱۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور در باب مجازاتهای تعزیری
۱۱۶	گفتار دوم - انواع مجازاتهای بازدارنده و تسمیمی
۱۱۶	بند اول - اجرای حکم تبعید یا اقامت اجباری
۱۱۷	الف - ضمانت اجرای مجازات تبعید
۱۱۷	ب - نقدی به مجازات تبعید
۱۲۰	اسامی شهرستانهای مشمول تبصره الحاقی به ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی (نقاط اقامت اجباری محکمان)
۱۲۰	ج - آئین‌نامه اجرایی تبصره ماده (۲۹۷)، قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۸۰/۶/۱۴
۱۲۱	هیئت وزیران
۱۲۳	بند دوم - محرومیت از حقوق اجتماعی
۱۲۵	بخش پنجم - محکومیت مالی به نفع شاکی
۱۲۵	بند اول - تعریف
۱۲۶	بند دوم - درباره ضرر و زیان ناشی از جرم
۱۲۷	فصل سوم - موارد توقف و سقوط مجازاتها
۱۲۷	مبحث اول - گذشت محکوم له
۱۲۷	گفتار اول - جرایم قابل گذشت
۱۲۷	بند اول - گذشت شاکی یا محکوم له
۱۲۷	بند دوم - ضابطه تشخیص جرایم قابل گذشت و غیرقابل گذشت
۱۲۹	بند سوم - جرایم قابل گذشت در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵
۱۲۹	بند چهارم - شرایط گذشت
۱۳۰	گفتار دوم - جرایم غیرقابل گذشت
۱۳۰	مبحث دوم - فوت محکوم علیه
۱۳۱	مبحث سوم - آزادی مشروط
۱۳۱	بند اول - فلسفه اعطاء آزادی مشروط
۱۳۱	بند دوم - شرایط عمومی استفاده از آزادی مشروط
۱۳۲	بند سوم - شرایط خصوصی و فردی

۱۳۲ بند چهارم - پیشنهاد آزادی مشروط
۱۳۳ بند پنجم - تخلف از دستورهای مندرج در آزادی مشروط
۱۳۵ نمونه رای صادره درباره آزادی مشروط
۱۳۶ مبحث چهارم - عفو
۱۳۶ گفتار اول - عفو عام
۱۳۷ گفتار دوم - عفو خصوصی
۱۳۷ استثنائات عفو
۱۳۸ گفتار سوم - تفاوت عفو عام و عفو خاص
۱۳۸ بند اول - آیین نامه کمیسیون عفو و بخشودگی ۱۳۷۲/۱۰/۸
۱۴۲ بند دوم - نمونه پیشنهاد عفو
۱۴۳ مستثنیات عفو
۱۴۴ گفتار چهارم - عفو به وسیله دادگاه
۱۴۵ مبحث پنجم - تصویب و لازم الاجرا شدن قانون لاحق
۱۴۵ مبحث ششم - اعاده دادرسی
۱۴۵ بند اول - پذیرش
۱۴۵ بند دوم - اشخاصی که صلاحیت اعاده دادرسی دارند
۱۴۶ مبحث هفتم - تعلیق
۱۴۶ بند اول - مدت تعلیق
۱۴۶ بند دوم - شرایط تعلیق
۱۴۶ بند سوم - موارد عدم جواز تعلیق
۱۴۷ بند چهارم - دستورات مندرج در حکم تعلیق
۱۴۷ بند پنجم - ضمانت اجرای تخلف از صدور قرار تعلیق مجازات
۱۴۷ بند ششم - مجازاتهای غیر قابل تعلیق
۱۴۷ بند هفتم - اثر تعلیق اجرای مجازات
۱۴۸ بند هشتم - موارد الغاء قرار تعلیق مجازات
۱۴۸ بند نهم - چگونگی اعلام محکومیت تعلیق
۱۴۸ بند دهم - مقایسه تعلیق و آزادی مشروط
۱۵۰ فصل چهارم - احکام قابل اجرا
۱۵۰ گفتار اول - احکام قطعی
۱۵۰ بند اول - احکام زیر قطعی می باشد
۱۵۰ بند دوم - آراء کیفری قابل تجدیدنظر
۱۵۱ بند سوم - مهلت تجدیدنظر خواهی
۱۵۱ بند چهارم - عذر موجه و انقضای مهلت تجدیدنظر
۱۵۲ نمونه دستور در صدور پذیرش عذر موجه
۱۵۳ نمونه دستور در صورت عدم پذیرش عذر موجه

۱۵۳	بند ششم - مرجع تجدیدنظر از احکام
۱۵۳	بند هفتم - مرجع تسلیم درخواست تجدیدنظر
۱۵۴	بند هشتم - هزینه تجدیدنظر خواهی
۱۵۴	بند نهم - اشخاصی که حق تجدیدنظر دارند
۱۵۵	گفتار دوم - آثار حکم قطعی
۱۵۵	اول - اعتبار امر مختومه
۱۵۵	شرایط اعتبار امر مختومه
۱۵۶	دوم - لازم الاجرا شدن احکام قطعی
۱۵۶	الف - تشخیص قطعیت حکم
۱۵۶	ب - ابلاغ دادنامه
۱۵۶	مرجع اجرای احکام کیفری
	آئین نامه اصلاحی قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب
۱۵۷	مصوب ۱۳۸۱/۱۱/۹ رئیس قوه قضائیه
۱۵۷	گفتار سوم - ارزیابی شکلی و ماهوی احکام
۱۵۷	۱ - ابهام و اجمال در حکم
۱۵۸	۲ - رفع اشتباه در حکم
۱۵۸	۳ - حکم مخالف قانون
۱۵۸	حکم غیابی
۱۵۹	چگونگی اجرای احکام غیابی
۱۶۰	گفتار پنجم - نیابت قضائی
۱۶۰	نمونه‌ای از فرم نیابت قضایی
۱۶۰	گفتار ششم - تعدد جرم و اجرای آن
۱۶۳	گفتار هفتم - تکرار جرم
۱۶۳	گفتار هشتم - تکلیف اشیاء موضوع ماده ۱۰ قانون مجازات اسلامی
۱۶۶	گفتار نهم - محکومیت‌های مؤثر کیفری
۱۶۷	گفتار دهم - اعاده حیثیت
۱۶۷	تفاوت اعاده حیثیت محکوم علیه جزائی و محکوم علیه تجاری
۱۶۹	فصل پنجم: از قانون مجازات اسلامی
۱۶۹	کتاب چهارم - دیات
۱۶۹	باب اول - تعریف دیه و موارد آن
۱۷۰	باب دوم - مقدار دیه قتل نفس
۱۷۱	باب سوم - مهلت پرداخت دیه
۱۷۱	باب چهارم - مسؤل پرداخت دیه
۱۷۳	باب پنجم - موجبات ضمان
۱۷۵	باب ششم - اشتراک در جنایت

۱۷۶	باب هفتم - تسبیب در جنایت
۱۷۹	باب هشتم - اجتماع سبب و مباشر یا اجتماع چند سبب
۱۷۹	باب نهم - دیهٔ اعضاء
۱۷۹	فصل اول - دیهٔ مو
۱۸۰	فصل دوم - دیهٔ چشم
۱۸۱	فصل سوم - دیهٔ بینی
۱۸۱	فصل چهارم - دیهٔ گوش
۱۸۲	فصل پنجم - دیهٔ لب
۱۸۲	فصل ششم - دیهٔ زبان
۱۸۳	فصل هفتم - دیهٔ دندان
۱۸۴	فصل هشتم - دیهٔ گردن
۱۸۴	فصل نهم - دیهٔ فک
۱۸۴	فصل دهم - دیهٔ دست و پا
۱۸۵	فصل یازدهم - دیهٔ ناخن
۱۸۵	فصل دوازدهم - دیهٔ ستون فقرات
۱۸۶	فصل سیزدهم - دیهٔ نخاع
۱۸۶	فصل چهاردهم - دیهٔ بیضه
۱۸۶	فصل پانزدهم - دیهٔ دنده
۱۸۶	فصل شانزدهم - دیهٔ استخوان زیر گردن
۱۸۷	فصل هفدهم - دیهٔ نشیمن گاه
۱۸۷	فصل هجدهم - دیهٔ استخوانها
۱۸۷	فصل نوزدهم - دیهٔ عقل
۱۸۸	فصل بیستم - دیهٔ حس شنوایی
۱۸۸	فصل بیست و یکم - دیهٔ بینایی
۱۸۹	فصل بیست و دوم - دیهٔ حس بویایی
۱۹۰	فصل بیست و سوم - دیهٔ چشایی
۱۹۰	فصل بیست و چهارم - دیهٔ صوت و گویایی
۱۹۰	فصل بیست و پنجم - دیهٔ زوال منافع
۱۹۱	باب دهم - دیهٔ جراحات
۱۹۱	فصل اول - دیهٔ جراحت سر و صورت
۱۹۲	فصل دوم - دیهٔ جراحتی که به درون بدن انسان وارد می شود
۱۹۲	فصل سوم - دیهٔ جراحتی که در اعضاء انسان فرو می رود
۱۹۳	باب یازدهم - دیهٔ جنایتی که باعث تغییر رنگ پوست یا تورم می شود
۱۹۳	باب دوازدهم - دیهٔ سقط جنین
۱۹۴	باب سیزدهم - دیهٔ جنایتی که بر مرده واقع می شود
۱۹۶	منابع و مأخذ

پیشگفتار

با بررسی اجمالی تاریخ، عموماً در همه عصرها و در میان همه نسل‌ها جرم بعنوان ناهنجاری بزرگ اجتماعی به تمامیت جسمانی، حیثیت، عرض و آبروی انسان یا گاهی به اموال و مالکیت او یا به نظم عمومی و آرامش همگانی جامعه ضرر و زیان وارد نموده است.

زیان‌دیدگان از جرم لاجرم و اندیشمندان و مُصلِحین جهان غالباً مجازات را بعنوان معقولترین واکنش اجتماعی در قبال پدیده بزهکاری تلقی و ترویج نموده‌اند گرچه در احساسات جریحه‌دار شده مجنی علیه یا بستگان او می‌توان انتقام خصوصی را بعنوان منشأ مجازات جستجو کرد، اما عمده ادعا دانشمندان متقدم و فرزندان عدالت خواه از ضرورت اجرای مجازات رعایت نظم عمومی و توجه به نقش‌های سودمند کیفر، چون عبرت آموزی و ارعاب انگیزی و سازگار ساختن مجدد اجتماعی و نهایتاً حذف و طرد مجرمین از جامعه بوده است متأخرین نیز که دفاع از جامعه، اصلاح و بهبود مجرم را هدف انسانی کیفر و عقوبت دنیوی معرفی کرده‌اند بر تنوع ضمانت اجراهای کیفری در محیط باز افزوده، اقدامات تأمینی و تربیتی را در کنار ضمانت اجراهای توصیه کرده‌اند. بهر حال در این راستا طرفداران انسانیت با تحمل هزاران رنج و مشقت اصولی را در حقوق جزا مطرح نموده و بر اعمال مجازات‌ها حاکم نموده‌اند تا حکام مستبد را از سوء تعبیر استفاده ناشایست از ضرورت اجرای مجازات باز دارند. در میان این اصول، اصلی ناشایست از ضرورت اجرای مجازات باز دارند. در میان این اصول، اصلی ارزشمند که امروزه اکثر نظام‌هایی جزایی جهان به آن معتقدند یا بعضاً سخت به آن پای بندند اصل قانونی بودن مجازات‌ها است با این اصل، حکم به کیفر و اجرای آن صرفاً بموجب قانون و از رهگذر محکمه ذیصلاح امکان‌پذیر است که در اجرای قانون تشکیل شده است.

این اصل در خصوص تأمین حقوق و آزادی‌های فردی و اجتناب از استبداد رأی دادرسان جایگاهی بس رفیع در حقوق جزا دارد و بخصوص در صورتی که حکمی

صادر شود لیکن اجرا نشود اثر سویی بر جامعه خواهد گذاشت و بنابراین در صورت صدور حکم، اجرای سریع آن اثر مثبتی بر جامعه خواهد گذاشت.

اینک به یاری خداوند بزرگ این توفیق دست داد تا کتاب اجرای احکام کیفری را تقدیم جامعه حقوقی کشور نمایم. این کتاب را با توجه به اصلاحاتی مهم در سیستم قضایی کشور اهم از تصویب قانون تشکیل دادگاههای دادگاههای عمومی و انقلاب، قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری و آیین نامه های اجرایی در ارتباط با اجرای احکام جزایی و به لحاظ صدور آخرین آراء وحدت رویه و هیئت عمومی دیوانعالی کشور و نظریه های اداره کل حقوقی و قوانین قوه قضائیه نگاشته و تقدیم می دارم.

بی تردید، پیشنهادات، نظریه ها و انتقادات کلیه عزیزان مورد توجه قرار خواهد گرفت.